

Carine, doprinosi, takse, ostali prihodi

dr Damir Šehović
Fiskalna ekonomija
Podgorica, mart 2019.

1

Sadržaj predavanja

- Carine
- Doprinosi
- Takse
- Ostali javni prihodi

2

Carine 1

- **Carine** predstavljaju poseban poreski oblik koji država naplaćuje pri prelasku robe preko državne, odnosno carinske granice
- Termin carina dolazi od riječi car, obzirom da su se prihodi koje je ubirao vladar u zemlji kojom je upravljao zvali carine
- Carine predstavljaju najstarije poreske oblike
- Spadaju u posredne poreze i predstavljaju jedan od najznačajnijih instrumenata spoljnotrgovinske razmjene
- Carine su u sastav državnih prihoda uvedene iz fiskalnih razloga, da bi se prikupila sredstva radi podmirivanja državnih rashoda

3

Carine 2

- Značaj carina sa fiskalnog stanovišta je bio naročito izražen u starom i srednjem vijeku, a danas više služe ekonomsko-političkim nego čisto fiskalnim ciljevima (naročito poslije II svjetskog rata)
- Tome je naročito doprinijelo usvajanje tzv. Opšteg sporazuma o carinama i trgovini (GATT) 1947.godine, s namjerom da se podstakne međunarodna trgovina odnosno snizi carinsko opterećenje
- Godine 1995. GATT je zamijenjen Svjetskom trgovinskom organizacijom

4

Carine 3

- Ciljevi zbog kojih se uvode carine mogu da budu:
  1. Fiskalni;
  2. Ekonomski;
  3. Socijalni.
- Stavovi kojima se osporava značaj carina naglašavaju sljedeće:
  1. Ograničavaju razvoj međunarodne trgovine;
  2. Usporavaju rast produktivnosti rada;
  3. Vode održavanju visokih troškova proizvodnje;
  4. Teže pogađaju siromašnije slojeve stanovništva.

5

Carine 4

- Stavovi kojima se opravdavaju carine su sljedeći:
  1. Efikasno su sredstvo za zaštitu nacionalne ekonomije;
  2. Efikasno su sredstvo za uticanje na odnose sa drugim državama;
  3. Pomoću njih se može braniti ekonomska samostalnost zemlje;
  4. Relativno brzo i efikasno se dolazi do novca za državne potrebe;
  5. Efikasno su sredstvo za uticaj na domaće proizvođače.

6

Carine 5

- Carine se mogu podijeliti prema različitim kriterijumima, a najuobičajenija podjela se vrši prema:
  1. Pravcu kretanja robe;
  2. Cilju uvođenja carina;
  3. Načinu odmjeravanja carinske obaveze;
  4. Načinu donošenja propisa o carinama;
  5. Visini carinskog opterećenja.
- **Prema pravcu kretanja robe, razlikujemo:**
  1. Uvozne;
  2. Izvozne;
  3. Tranzitne.

7

Carine 6

- **Prema cilju uvođenja carina, carine se mogu podijeliti na:**
  1. Fiskalne (finansijske);
  2. Ekonomske (zaštitne);
  3. Antidampinške;
  4. Represivne (retorzivne).
- **Prema načinu odmjeravanja poreske obaveze, razlikujemo:**
  1. Vrijednosne (ad valorem);
  2. Specifične (kvantitativne);
  3. Mješovite;
  4. Klizeće.

8

Carine 7

- Prema načinu donošenja propisa o carinama razlikujemo:
  1. Autonomne;
  2. Ugovorne (konvencionalne).
- Prema visini carinskog opterećenja, razlikujemo:
  1. Diferencijalne;
  2. Preferencijalne.

9

Doprinosi 1

- Doprinosi su jedan od finansijskih instrumenata kojima se prikupljaju sredstva za finansiranje javnih rashoda
- Ne postoji opšteprihvaćena definicija doprinosa, tako da se ona izvodi na osnovu karakteristika samih doprinosa
- Savremena praksa i teorija poznaje veliki broj doprinosa
- U pitanju su destinirani javni prihodi namijenjeni kako izgradnji objekata infrastrukture, komunalne privrede i slično, kao i socijalnoj sferi (socijalno osiguranje) i privredi (komore i druge asocijacije)

10

Doprinosi 2

- Osnovne karakteristike doprinosa su:
  1. Vezuju se za određeni krug građana koji imaju stvarnu ili pretpostavljenu korist od aktivnosti države i drugih javnopravnih tijela;
  2. Visina doprinosa zavisi od troškova koje država ima kod obavljanja određene aktivnosti ili od vrijednosti neposredne koristi koju imaju obveznici doprinosa od usluga države;
  3. Doprinosi imaju obavezan karakter;
  4. Nepostojanje neposrednog zahtjeva;
  5. Prinudom se ubiraju.

11

Doprinosi 3

- Doprinosi se razlikuju od poreza po tome što obveznici doprinosa imaju neposrednu korist od rada državnog organa, visina obaveze je u neposrednoj korelaciji sa tom korišću, obaveza plaćanja doprinosa nema opšti značaj nego se odnosi na određeni krug ljudi
- Doprinosi se razlikuju od taksa po tome što obavezu plaćanja doprinosa nijesu inicirali sami obveznici, i što je za te obveznike proistekla neka materijalna korist od određene aktivnosti državnih tijela, za razliku od taksi kod kojih postoji neka nematerijalna korist

12

Takse 1

- **Takse** su javni prihod koji država i njeni organi primaju kao protivnaknadu za učinjenu uslugu
- Takse, prema tome, predstavljaju novčani ekvivalent za usluge koje čine organi državne administracije ili druga državna tijela fizičkim i pravnim osobama, što ih i razdvaja od ostalih javnih prihoda
- Osnovne karakteristike taksi su:
  1. Derivativnost;
  2. Vezuju se za pojedinca;
  3. Postoji neposredna protivusluga;
  4. Dobrovoljno se ubiraju (relativna dobrovoljnost);
  5. Obaveza plaćanja je vezana za nematerijalnu uslugu;
  6. Ubiraju se u novcu.

13

Takse 2

- Među najvažnije probleme na koje nailazimo pri izučavanju taksa jeste utvrđivanje njihove visine
- Postoji nekoliko principa (načela) koja treba da budu poštovana pri uvođenju taksa, tako da taksena tarifa treba da bude:
  1. Opšta i da zavisi od jedino od vrste i veličine usluga;
  2. Ne smije biti komplikovana i da omogućava arbitrarno ocjenjivanje organa;
  3. Treba da obuhvati uslugu organa u cjelini.
- Zapravo, visina takse zavisi od nekoliko elemenata koji se moraju imati u vidu:
  1. Od troškova koje državni organi čine kada pružaju uslugu koja je predmet plaćanja takse;
  2. Od koristi koju ima obveznik takse za učinjenu uslugu;
  3. Od toga da li se usluga čini isključivo korisniku usluge, ili je prisutan opšti interes za konkretnu uslugu;
  4. Visina takse se ponekad utvrđuje kao u smislu negativnog stava prema nekom obliku djelatnosti, pa je tada iznad troškova

14

Takse 3

- Podjalu taksi se može izvršiti na osnovu više kriterijuma, i to:
  1. Prema organima koji propisuju taksene obaveze:
    1. Savezne;
    2. Republičke;
    3. Opštinske.
  2. Prema organima koji obavljaju radnje za koje je propisana taksa:
    1. Administrativne;
    2. Sudske;
    3. Činovničke.
  3. Prema načinu plaćanja:
    1. Direktni način plaćanja;
    2. Indirektni način plaćanja.

15

Takse 4

4. Prema broju izvršenih usluga:
    1. Paušalne;
    2. Pojedinačne.
  5. Prema namjeni trošenja sredstava:
    1. Destinirane;
    2. Nedestinirane.
  6. Prema vremenu plaćanja:
    1. Takse koje se plaćaju unaprijed;
    2. Takse koje se plaćaju unazad.
- Sistem taksa počiva na poštovanju određenih načela (principa), i to:
    1. Načelo legaliteta;
    2. Načelo opštosti;
    3. Načelo jednostavnosti;
    4. Načelo nekumuliranja takse.

16

Ostali javni prihodi 1

- Uz poreze, doprinose i takse, u strukturi javnih prihoda savremenih država nalazimo druge modalitete prikupljanja javnih prihoda
- Specifičnu grupu javnih prihoda čine originarni javni prihodi koji se ostvaruju na osnovu državnog vlasništva nad ekonomskim dobrima, ili po osnovu djelatnosti države
- Iz originarnih javnih prihoda valja izdvojiti:
  1. Domenske prihode;
  2. Prihode državnih ustanova;
  3. Prihode državnih preduzeća.

17

Ostali javni prihodi 2

- Pod domenskim prihodima se podrazumijevaju prihodi koje država ostvaruje po osnovu svojinskog raspolaganja sopstvenom imovinom
- Prihodi od državnih ustanova su prihodi od djelatnosti javnih ustanova kao što su ustanove kulture, obrazovanja, nauke, zdravstva i slično (prihodi od prodatih ulaznica, školarine, participacije za zdravstvene usluge i slično)
- U okviru originarnih prihoda najznačajnije mjesto pripada prihodima koje ostvaruju državna preduzeća
- U izvore javnih prihoda valja svakako pomenuti i primarnu emisiju novca kao i darove

18

Hvala na pažnji!!!

damirsehovic@yahoo.com